

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס החברה היהודית בתקופת בית שני: זהות, מחלוקות ופילוגים

ד"ר אייל ברוך | ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות
The Jewish Society during the Second Temple | 04-110-01/02
Period: Identity, Conflicts and Sectarianism

שיעור	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
—	סמסטר:
—	יום ושעה
12:00	שעת קבלה:
Eyal.Baruch@biu.ac.il	מייל מרצה:
/https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

הקורס יעסוק בחברה היהודית בארץ-ישראל בתקופת הבית השני, החל מתקופת החשמונאים ועד לחורבן בית שני. נעקוב אחר התפתחותה של החברה היהודית במהלך תקופה זו תוך כדי התמקדות בזרמים השונים שהיו קיימים בחברה היהודית במהלך התקופה. אחד המאפיינים של החברה היהודית במהלך ימי הבית השני הוא ריבוי של קבוצות וזרמים, כגון: הפרושים, הצדוקים והאיסיים. נברר מתי החלה התופעה ומדוע, וכן נעמוד על האידיאולוגיה והשקפת העולם של כל אחת מהקבוצות. כמו כן, נעסוק במציאות החברתית בארץ-ישראל ערב המרד ברומאים ונבחן את הבדלי ההשקפות בין המפלגות השונות: קנאים, סיקריים ומפלגת המתונים. כמו כן, נעמוד על תופעת המשיחיות שהייתה קיימת בחברה היהודית ושגרמה, בין היתר, לעלייתה של הנצרות.

הקורס יכלול קריאת טקסטים נרחבים ממקורות התקופה: יוסף בן מתתיהו, מגילות מדבר יהודה, סופרים זרים, הברית החדשה ומקורות חז"ל.

מטרות/תוצרי הלמידה (להרחבה)

מה מצופה מהסטודנטים לדעת, להבין ו/או להיות מסוגלים להדגים לאחר השלמת הקורס. מומלץ להתמקד ב 3 סוגים של מטרות למידה: א. ידע ב. מיומנויות ג. ערכים.

ידע

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יעמיקו בסוגי מקורות מידע שונים
2. הלומדים ידונו בזיקות בין הדיסציפלינה ההיסטורית והדיסציפלינה הארכיאולוגית
3. הלומדים יכירו את הקבוצות השונות בחברה היהודית בימי הבית השני ואת ההבדלים הרעיוניים והאידיאולוגיים ביניהן.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו טקסטים היסטוריים
2. הלומדים יפתחו גישה ביקורתית כלפי טקסטים היסטוריים
3. הלומדים יפתחו גישה ביקורתית כלפי פרשנות של טקסטים היסטוריים

ערכים (במידה ורלוונטי)

1. הלומדים ידונו בדמיון ובשוני בין המחלוקות בחברה היהודית בימי בית שני וחברה היהודית בימינו

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת (להרחבה)
1	<ul style="list-style-type: none">• מבוא: סקירה היסטורית כללית של תקופת בית שני• מקורות התקופה			
2	יוסף בן מתתיהו כמקרה מבחן			
3	האיסיים בכתבי יוסף בן מתתיהו	לימוד בקבוצות		
4	הפרושים והצדוקים בכתבי יוסף בן מתתיהו	לימוד בקבוצות		

5	פרושים וצדוקים בספרות חז"ל		א' רגב, הצדוקים והלכתם – על דת וחברה בימי בית שני, עמ' 14-11, 90-83.
6	החברה היהודית בתקופת בית שני: נקודת מבט מהתרבות החומרית		
7	מגילות מדבר יהודה וקומראן: מי היו תושבי קומראן?		
8	<ul style="list-style-type: none"> סקירה על המגילות הכיתתיות שנמצאו במדבר יהודה תפיסות אידיאלוגיות והלכתיות במגילות הכיתתיות 		ד' שורץ, "כת מדבר יהודה והאיסיים"
9	המציאות החברתית בארץ-ישראל ערב המרד נגד הרומאים: רקע היסטורי		
10	מי היו הקנאים והסיקריים? יוחנן מגוש חלב ושמעון בר גיורא		מ' שטרן, "הקנאים"
11	דין: החברה היהודית בתקופת המרד נגד הרומאים	צפיה בסרט "אגדת חורבן"	
12	דין על הסרט "אגדת חורבן" וסיכום		
13	ראשיתה של הנצרות		ר' ניר, הנצרות הקדומה - שלוש המאות הראשונות, עמ' 137 – 160.
14	בית הלל ובית שמאי		

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

מסקל בציון הסופי	תיאור התוצר
30% מהציון הסופי	מטלה במהלך הקורס
70% מהציון הסופי	מבחן בסוף הקורס

דרישות הקורס

- מטלות – הגשת מטלה במהלך הקורס.
- נוכחות – נוכחות של 80% במהלך הקורס

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה:

• רשימת הספרות שיש להכיר:

1. ח' אשל, "תולדות התגליות הארכיאולוגיות בקומראן", מ' קיסטר (עורך), **מגילות קומראן – מבואות ומחקרים**, ירושלים תשס"ט, עמ' 3-24.
2. ח' אשל, "ההיסטוריה של עדת קומראן וההיבט היסטורי של ספרות הפשרים", (לעיל 1), עמ' 191 – 208.
3. א' באומגרטן, "מי היו הצדוקים - הצדוקים בירושלים וקומראן", בתוך: אופנהיימר י', גפני י', שורץ ד', (עורכים), **היהודים בעולם ההלניסטי רומי**, ירושלים תשנ"ו, עמ' 393 - 411
4. א' באומגרטן, **הכיתתיות בימי הבית השני: מסה היסטורית חברתית**, ירושלים תשס"ב.
5. י' בן-דב, "השנה בת 364 יום בקומראן ובספרות החיצונית", (לעיל 1), עמ' 435 – 476.
6. י' בן-שלום, **בית שמאי ומאבק הקנאים נגד רומי**, ירושלים תשנ"ד
7. מ' ברושי, "אורחות חיים בקומראן" (לעיל 1), עמ' 49 – 86.
8. ד' דימנט, "בין כתבים כתתיים לכתבים לא כתתיים במגילות קומראן", (לעיל 1), עמ' 49 – 86.
9. כ' ורמן וא' שמש, ההלכה במגילות מדבר יהודה", (לעיל 1) עמ' 409 – 434.
10. א' כשר, "מבוא: הרקע הסיבתי והנסיבתי למלחמת היהודים ברומאים", א' כשר (עורך), **המרד הגדול: הסיבות והנסיבות לפריצתו**, ירושלים תשמ"ג, עמ' 9 – 92.
11. ר' ניר, **הנצרות הקדומה - שלוש המאות הראשונות**, רעננה תשס"ט.
12. י' פורסטנברג, **טהרה וקהילה בעת העתיקה – מסורות ההלכה בין יהדות בית שני למשנה**, ירושלים תשע"ו.
13. פ' פיגרס, "הרוח והכלה" – **מבוא לתולדות הנצרות הקדומה**, ירושלים תשע"ד.
14. פלוסר, ד', **ישו**, ירושלים תשס"ט.
15. פרדריקסן, פ', **כשהנוצרים היו יהודים**, ירושלים תשפ"ב.

16. י' קלזנר, **ישו הנוצרי ותקופתו**, ירושלים תשס"ט (מהדורה מצולמת מהספר שראה אור ב-1954 תחת הכותרת: "ישו הנוצרי, זמנו, חייו ותורתו; חלק ראשון: "המקורות והתקופה", בתוספת הקדמה מאת פרופ' דוד פלוסר)
17. א' רגב, **הצדוקים והלכתם – על דת וחברה בימי בית שני**, ירושלים תשס"ה
18. ר' רייך, **יום ביומו – חיי היום-יום בארץ-ישראל בשלהי ימי הבית השני לאור הממצא הארכיאולוגי**, חיפה תשפ"א.
19. א' רפפורט, **יוחנן מגוש חלב: מהרי הגליל לחומות ירושלים**, ירושלים תשס"ז.
20. ד' שוורץ, "כת מדבר יהודה והאיסיים", (לעיל 1), עמ' 601-612.
21. ד' שוורץ, קומראן והנצרות הקדומה", (לעיל 1), עמ' 613 – 628.
22. י' שיפמן, **הלכה, הליכה ומשיחיות בכת ממדבר יהודה**, ירושלים 1993.
23. מ' שטרן, "הקנאים", בתוך: י' גפני, מ' דוד הר ומ' עמית (עורכים), **מחקרים בתולדות ישראל בימי הבית השני**, ירושלים תשנ"א, עמ' 277-299.

24. A. Baumgarten, *The Flourishing of Jewish Sects in the Maccabean Era: An Interpretation*, Leiden 1997.
25. D. Goodblat, "The End of Sectarianism and the Patriarchs", בתוך: מ' מור ואחרים (עורכים), לאוריאל – מחקרים בתולדות ישראל בעת העתיקה מוגשים לאוריאל רפפורט, ירושלים תשס"ו, עמ' 23* - 36*.
26. E. Regev, *Sectarianism in Qumran: A Cross-Cultural Perspective*, Berlin and New York, 2007.